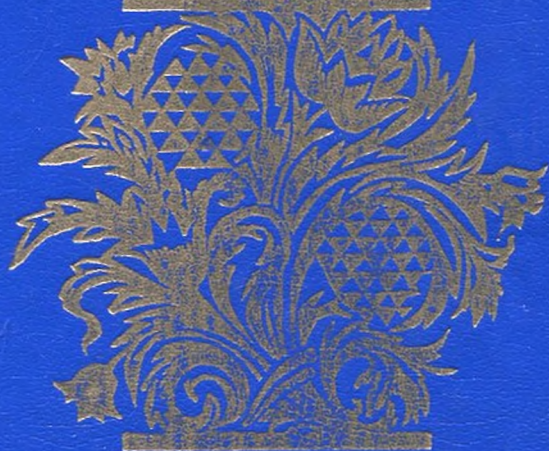

УКРАЇНСЬКЕ
СЛОВО

ХРЕСТОМАТІЯ
УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ
ТА ЛІТЕРАТУРНОЇ КРИТИКИ

XX
СТОЛІТТЯ

КНИГА
ПЕРША

УКРАЇНСЬКЕ СЛОВО

---

*Упорядник, видавці
та спонсори присвячують
“Українське слово”
200-літньому ювілею
нової української літератури
(1798 – 1998)
та 10-ій річниці
незалежності України
(1991 – 2001)*

УКРАЇНСЬКЕ

---

1 КНИГА

ХРЕСТОМАТІЯ
УКРАЇНСЬКОЇ
ЛІТЕРАТУРИ
ТА ЛІТЕРАТУРНОЇ
КРИТИКИ
XX
СТОЛІТТЯ

Рекомендовано
Міністерством освіти і науки України
як навчальний посібник

СЛОВО

В ЧОТИРЬОХ
КНИГАХ

КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНА
ЕПОХА
МОДЕРНІЗМУ

РАННІЙ МОДЕРНІЗМ:
ВІД “ЗІВ’ЯЛОГО ЛИСТЯ” (1896)
І. ФРАНКА
ДО “В КОСМІЧНОМУ ОРКЕСТРІ” (1921)
П. ТИЧИНИ

Упорядкування, фахове редагування
та біобібліографічні довідки
професора **ВАСИЛЯ ЯРЕМЕНКА**

КИЇВ
ВИДАВНИЦТВО “АКОНІТ”
2001

ББК 84(2)7Укр
У45

Українське слово

Хрестоматія української літератури
та літературної критики ХХ століття

Книга перша

Упорядник ВАСИЛЬ ЯРЕМЕНКО

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України як навчальний посібник.

(Лист Міністерства освіти і науки України № 2/1416 від 28.08.2000 р.)

Видання друге, змінене, доопрацьоване, доповнене.

ISBN 966-7173-22-4

ISBN 966-7173-27-5 (т.1)

У 4702640206-000 Без оголош.
АКОНІТ-01

© Художнє оформлення. “Аконіт”, 2001

© Укладання. В. В. Яременко, 2001

© “Аконіт”, 2001

РЕДАКЦІЙНО-ВИДАВНИЧА РАДА:

Василь ЯРЕМЕНКО,
професор — голова ради

Олександр АМАТУНІ,
президент СП “Амтек”

Володимир ВОЛОВОДЮК,
голова Координаційного комітету допомоги Україні
(США)

Роман ВОРОНКА,
професор (США)

Людмила ЗАДОРЖНА,
доктор філологічних наук

Любов МАЦЬКО,
професор

Володимир СЕРГІЙЧУК,
професор

Валерій ШЕВЧУК,
письменник

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Михайло НАСНКО,
професор

Анатолій ТКАЧЕНКО,
професор

Валерій ШЕВЧУК,
письменник

НАУКОВИЙ РЕДАКТОР

Михайло НАСНКО,
професор

ЗМІСТ

Василь Яременко. Панорама української літератури ХХ століття.....	15
Дмитро Чижевський. Культурно-історичні епохи.....	45

КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНА ЕПОХА МОДЕРНІЗМУ

Ранній модернізм: від “Зів’ялого листя” (1896) І. Франка до “В космічному оркестрі” (1921) П. Тичини

ДЕКАДАНС

Іван Франко (27.VIII.1856—28.V.1916).....	55
<i>Із збірки “Зів’яле листя” (1896)</i>	
“Розвійтеся з вітром...”	57
“Червона калино...”	57
“Чого являєшся мені...”	58
“Як почувеш вночі...”	59
“Тричі мені являлася любов...”	59
“Чорте, демоне розлуки...”	60
“Даремно, пісне!...”	60
Мойсей. <i>Поема</i>	61
Лісова ідилія. <i>Вступ до поеми</i>	63
Великі роковини.....	66
Федір Погребенник. “Великі роковини” Івана Франка.....	73

НЕОРОМАНТИЗМ І НЕОБАРОКО

Ольга Кобилянська (27.XI.1863—21.III.1942).....	76
<i>Valse mélancolique. Фрагмент</i>	77
Микола Євшан. Ольга Кобилянська.....	111
Леся Українка (25.II.1871—1.VIII.1913)	117
На столітній ювілей української літератури.....	118
Бояриня. <i>Драматична поема</i>	119
Лісова пісня. <i>Уривки</i>	169
Ліна Костенко. Поет, що ішов сходами гігантів.....	180

Михайло Яцків (5.X.1873—9.XII.1961).....	191
Adagio consolante.....	192
Микола Філянський (6.XII.1873—? 1937).....	194
“Свій час — на сон весінніх чар...”.....	196
Хвала.....	196
Mesum porto	198
Не двічі I-II	198
Київ.....	199
Клятьба пророка Ездри	200
Василь Пачовський (12.I.1878—5.IV.1942).....	201
“Я плакав у сні...”.....	202
Жайворонок.....	202
Дзвонять дзвони.....	203
По тучі.....	203
“Ой, щебечуть соловії...”.....	203
Дрижання душі.....	204
Сторожа Граля України.....	204
<i>Василь Барка</i> . Лірик-мислитель	208
Григорій Чупринка (27.XI.1879—11.IX.1921).....	214
Рідний край	216
Байда.....	217
“Гей на весла!”.....	219
Льодолом.....	219
Дзеньки-бреньки. (<i>Поетичний жарт</i>)	220
Поет.....	220
Ураган.....	221
Смертю смерть!.....	222
Credo.....	223
Годинник	224
Краса та істина.....	224
Володимир Винниченко (26.VII.1880—6.III.1951)	225
Пророк. <i>П'єса на 4 дії й 8 картин</i>	228
<i>Данило Гусар Струк</i> . Винниченкова моральна лабораторія.....	286

ІМПРЕСІОНІЗМ

Михайло Коцюбинський (17.IX.1864—25.IV.1913).....	294
Intermezzo.....	295
Цвіт яблуні.....	306
Богдан Лепкий (9.XI.1872—21.VII.1941).....	312
Заспів.....	313
Бачиш?	313

Буря.....	314
“Все, що тільки я чув...”	315
Мої пісні.....	316
Кидаю слова.....	317
Дзвони. <i>Оповідання</i>	318
Михайло Івченко (9.VIII. 1890—18(?) .X.1939).....	323
В останні хвилини. <i>Оповідання</i>	324
Євген Плужник (26.XII.1898—2.II.1936).....	337
“Я знаю...”	338
“Знаю, сиренький я весь такий...”	338
“Я — як і всі...”	338
“І ось ляжу, — родючий гній...”	339
“Напишеш, рвеш... і пишеш знову!...”	339
“Тепер на півночі горять сніги...”	340
“Суди мене судом твоїм суворим...”	340
“Був це хлопчик лагідний і тихий...”	340
Галілей. <i>Поема</i>	341
Володимир <i>Державин</i> . Лірика Євгена Плужника.....	356
 ЕКСПРЕСІОНІЗМ	
Василь Стефаник (14.V.1871—7.XII.1936).....	366
Дорога.....	367
Мое слово.....	369
Сини.....	371
Осип Турянський (22.II.1880—28.III.1933).....	376
Поза межами болю (<i>Повість-поема</i>).....	377
 СИМВОЛІЗМ	
Микола Вороний (6.XII.1871—7.VI.1938).....	399
Палімпсест	400
На озері.....	401
Ти не моя.....	401
Тіні	402
Найдорожчий скарб.....	403
Мавзолей.....	406
Краса.....	407
В сяйві мрій.....	407
Іванові Франкові.....	408
Олександр Олесь (5.XII.1878—22.VII.1944).....	411
“З журбою радість обнялась...”	412
Айстри.....	412
“Ой не квітни, весно...”	413

Чари ночі.....	413
“Для всіх ти мертва і смішна...”	413
“Не слів мені...”	415
“О слово рідне! Орле скутий!”	416
“Колись здавався ти мені орлом підтятим...”	416
“Щоденно ворони летять...”	417
“Везли їх, зраних в борні з солдатами...”	419
“Хай наші вчинки божевільні...”	419
“Рідна мова в рідній школі!”	420
“О Воленько, билинонько моя...”	421
“Невже прийти, вклонитись і сказати...”	421
“Степи-брати і мати Січ!...”	422
“Чом “Марсельза” в краї не лунає...”	423
“В землі віки лежала мова...”	423
<i>Михайло Грушевський. Поезія Олеся</i>	423
Павло Тичина (23.I.1891—16.IX.1967).....	429
Гаї шумлять	430
Десь на дні мого серця.....	431
Ви знаєте, як липа шелестить.....	431
Арфами, арфами.....	432
“Як не горю — я не живу...”	432
Десь надходила весна.....	433
У собор І-ІІ	434
Одчиняйте двері.....	435
Золотий гомін. <i>Поема</i>	435
Скорбна мати	440
Замість сонетів і октав (<i>Скорочено</i>).....	443
“Уже світає, а ще імла...”	443
Осінь.....	443
Антистрофа.....	444
Терор.....	444
Антистрофа.....	444
Найвища сила.....	444
Ритм.....	445
Антистрофа.....	445
Евое!.....	445
Антистрофа.....	446
Антистрофа.....	446
Порожнеча.....	446
Антистрофа.....	446
Кукіль.....	447
З кохання плакав я.....	447
Мадонно моя.....	447
“І Белий, і Блок...”	450
“До кого говорити?”	450

“Прийшли до мене в гості...”	451
Похорон друга. <i>Поема</i>	452
Я утверждаюсь.....	460
<i>Юрій Лавріненко</i> . Кларнетичний символізм	462
Гнат Михайличенко (9.X.1892—21.XI.1919).....	468
Блакитний роман	472

ОРНАМЕНТАЛЬНА ПРОЗА

Архип Тесленко (2.III.1882—28.VI.1911).....	495
В тюрмі.....	496
Орест Левицький (25.XII.1848—9.V.1922).....	507
Пашквіль	508
Дмитро Маркович (4.XI.1848—9.XII.1920).....	535
Замах на вбивство жінки.....	536
Грицько Григоренко (Березень 1867—27.IV.1924).....	546
І чого вони з нього сміються	546
Чом, чом, чорнобров, чом до мене не прийшов?.....	557
Галина Журба (29.XII.1888—9.IV.1979).....	561
Далекий світ	
Вступне слово	562
Домбровські.....	563
Із збірки “ <i>Похід життя</i> ”	
Журавлі.....	571
Степан Васильченко (8.I.1879—11.VIII.1932).....	574
Крамольна ніч.....	575
Московський гедзь.....	578
Марко Черемшина (13.VI.1874—25.IV.1927).....	587
На Купала на Івана.....	588
Гнат Хоткевич (31.XII.1877—8.X.1938).....	592
Камінна душа (<i>Уривки з повісті</i>)	592
Микола Чернявський (3.I.1868—28.XI.1946).....	611
На березі морському.....	612
Вона йде. <i>Сон</i>	626

ЛІТЕРАТУРНА КРИТИКА ТА ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО

Микола Євшан (19.V.1889—23.XI.1919).....	629
Суспільний і артистичний елемент у творчості	630

Андрій Ніковський (2.X.1885—? 1942).....	636
Vita nova.....	638
Сергій Єфремов (19.X.1876—31.III.1939).....	683
В поисках новой красоты.....	684
Уривки із “Щоденників 1923—1929”.....	692

АНТОЛОГІЯ

Володимир Державин. Українська поезія і її національна чинність	699
Борис Грінченко (9.XII.1863—5.V.1910).....	704
Хлібороб.....	704
До тих, що зостануться	705
Лесь, преславний гайдамака	706
Володимир Самійленко (3.II.1864—12.VIII.1925).....	710
Українська мова.....	710
Найдорожча перлина.....	711
Сонети I-II	711
Не вмре поезія	712
Павло Грабовський (11.IX.1864—12.XII.1902)	713
Не вам мій спів.....	713
Уперед!.....	713
Годі нудитись!	714
Пісня кайданників.....	714
Веснянка	715
До матері.....	715
Агатангел Кримський (15.I.1871—18.X.1941).....	716
“Поезіє! Сопутнице моя!..”.....	716
Спомин про минуле	717
В потоках місячного світла.....	717
Горді пальми... думні лаври.....	718
Самотою на чужині. <i>Уривки із щоденника</i>	718
Шкляне щастя (<i>Варіяція на Абуль-Алю</i>).....	719
З Омара Хейяма.....	719
З Хафизових пісень.....	720
Андрій Лаговський (<i>Розділ з першої частини роману</i>).....	721
Спиридон Черкасенко (24.XII.1876—8.II.1940).....	727
Дзвін.....	727
На весняний мотив.....	728
Шахтарі.....	728
Нашим поетам.....	729

Будуємо	730
Про що тирса шелестіла... <i>Трагедія</i>	731
Петро Карманський (29.V.1878—6.IV.1956).....	754
Ой люлі.....	754
Засну, як легіт.....	755
Як побачиш сліпця.....	755
Духом все молоді.....	756
Заспів.....	757
Leitmotiv.....	757
Kennst du das land.....	758
Поклін тобі.....	759
Павло Савченко (28.VII.1887—початок 1920).....	760
“Мій сміх...”	760
Мій жаль.....	760
Перед чорними Дверми	761
Краса недужа.....	761
“Як набриднуть хатні рими...”	762
Поет.....	762
"Летіли гуси, летіли білі...”	763
Війна.....	763
<i>Дмитро Загул</i> (20.VIII.1890—? 1944).....	764
Я чую пісню.....	764
Наші Едеми.....	764
За непроглядною заслоною.....	765
Марія і Мара	765
Даремне ти турбуєшся, поете.....	766
Яків Савченко (21.III.1890—2.IX.1937).....	767
Не дано	767
Стоїть, як віск.....	768
Христос отаву косив.....	768
Сонце під голови.....	770
Ворожили.....	771
Фрагмент.....	771
Гном і чорт.....	772
Месія.....	773
Тихе царство	774
Гуни. <i>Поема</i>	775
Олекса Слісаренко (28.III.1891—3.XII.1937).....	778
Кожну риму.....	778
На пасіці.....	778

Посуха.....	779
Осінь.....	779
Пам'яті Гната Михайличенка.....	779
Божевільний трамвай.....	780
Клим Поліщук (25.XI.1891—? 1937)	788
“Ударили дзвони...”.....	788
“Проклятого віку музична струна...”.....	789
“Небо гнівом запалало...”.....	789
“В ніч журливу, осінню...”.....	790
“Звуки виразу в струнах шукають...”.....	790
“Люба серцю, ти байдужа...”.....	791
Бог не осудить. <i>Оповідання</i>	791
Василь Чумак (7.I.1901—21.XI.1919)	795
Обніжок.....	795
З ранкових настроїв.....	795
Айстри.....	796
“Дві душі: одна шукає бурі...”.....	796
Погром (<i>Фрагмент</i>).....	796
Березневий каламут.....	797
“Сьогодні ходив на могилу матері...”.....	797
“Вимережить пісню — голубині крила...”.....	798
Червоний заспів 1-2.....	798
Гартована поезія.....	799